Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVI. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PETEK, 19. MAJA (MAY 19), 1944 Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 99

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Zavezniki drobe odpor nemške sile na italijanski fronti

Berlin priznal padec Cassina, nemške vojaške trdnjave. Britske in indijske čete v akciji proti sovražniku v dolini ob reki Liri. Nove ameriške divizije zagnane v ofenzivo proti nemški sili na ozemlju ob Gaetskem zalivu.—Novi bombni napadi na Berlin in nacijska oporišča v okupiranih državah.—Ruske kolone napadle nemške pozicije na ozemlju ob Dnjestru.—Kitajske čete invadirale Burmo iz province Junnan

Neapel, Italija, 18. maja.—Odделki osme britske armade, ki so udrli v dolino ob reki Liri z južne strani, so presekali cesto, ki vodi v Rim, poljske čete so zasedle strategični hrib na severni strani Hitlerjeve trdnjavske linije, francoske pa okupirale Esperijo, se glasi uradni komunike. Zavezniki so ujeli nadaljnjih 1500 sovražnikov. "Bitka za Gustavovo črto se bliža koncu, bitka za Hitlerjevo linijo se pa začenja," pravi komunike. "Naše armade se vale naprej na fronti in drobe odpor nemške sile."

London, 18. maja.—Radio Berlin je danes priznal padec Cassina, vojaške trdnjave, katero so Nemci držali pet mesecev in s tem onemogočili pohod zavezniški sili proti Rimu. Poročilo trdi, da so se nemške čete umaknile iz trdnjave.

Zavezniško poveljstvo ni zanikalo in ne potrdilo nemškega poročila o padcu Cassina. Zavezniški letalci so izvršili masa bombni napad na Cassino 15. marca, nakar so novozelandske in druge čete udrle v mesto, niso pa mogle izgnati Nemcev.

"Branilci Cassina so zapustili svoje pozicije po načrtu in se umaknili na drugo bojno črto," pravi Berlin. "Gibanje je bilo izvedeno brez vmešavanja s strani britske in ameriške sile."

Neapel, Italija, 18. maja.—Britske in indijske čete so zavzele Pignatoro, nemško trdnjavo v dolini ob reki Liri, štiri milje južnozapadno od Cassina, in se zdaj vale naprej po tej dolini. Cilj operacij je pretrganje cestne in železniške zveze med Cassinom in Rimom.

Na južni strani doline so v akciji proti sovražniku ameriške in francoske čete. Zdrobile so že Gustavovo obrambno linijo in se približale nemškim utrdbam, ki ščitijo dostope do Rima. Američani so okupirali Castellonorato, utrjeno mesto, po zdrobitvi nemške vojaške posadke.

Nove ameriške divizije, ki se doslej niso udeležile operacij, so bile vržene v ofenzivo proti sovražniku na ozemlju ob Gaetskem zalivu. Enote francoske armade, kateri poveljuje general Alphonse Juin, se bližajo Esperiji, štiri milje južnozapadno od San Giorgija in dve milji južno od reke Lire. Nemško poveljstvo je vrglo rezerve v bitke. Dva regimenta grenadirjev sta dospela s fronte pri Anziju. Cilj zavezniškega poveljstva je uničenje nemške armade v Italiji.

Letalska sila podpira operacije zavezniških kolon na kopnem. Ameriški in britski letalci mečejo bombe na nemške pozicije. Industrijska središča na zapadnem italijanskem obrežju in Piombio, pristaniščno mesto, so bila tarča bombardiranja iz zraka.

London, 18. maja.—Britski letalci so spet metali bombe na Berlin in druga nemška mesta ter nacijska oporišča v Franciji, Belgiji in Holandiji. Na Berlin so vrgli več sto ton zažigalnih in razstrelilnih bomb.

Drugi roji britskih letal so bombardirali tovarne v pariških predmestjih, Tourcoing, železniško križišče, sedem milj severovzhodno od Lilla v severni Franciji v bližini belgijske meje in Pas de Calais. Bombe so porušile več objektov in zanetile požare.

Moskva, 18. maja.—Ruski letalci so metali bombe na Minsk, glavno mesto Bele Rusije, in železniška križišča na Poljskem. V spopadih v zraku so sestrelili devetnajst nemških bojnih letal.

Sovjetske kolone so izvršile napade na pozicije nemške sile na ozemlju ob reki Dnjester. Vojno poročilo, objavljeno danes zjutraj, pravi, da se položaj na drugih frontah ni izpremenil.

Ruski letalci so bombardirali Kotko, mesto ob Finskem zalivu.

Zavezniški stan, Nova Gvineja, 18. maja.—Ameriški letalci so bombardirali japonske baze na otokih Maršalske grupe in holandski Novi Gvineji, se glasi poročilo iz glavnega stana generala Douglasa MacArthurja.

Bombe so padale na Wakde in Sarmo, Aitapo, Jaluit, Mili, Wotje in Maloelap. Vsa letala, ki so se udeležila napadov, so se srečno vrnila v svoja oporišča.

Čungking, Kitajska, 18. maja.—Kitajske čete so invadirale Burmo iz province Junnan in dospele do točke, ki je oddaljena 70 milj od Lašija, južnega konca burmske ceste, pravi komunike kitajskega poveljstva.

Na drugi fronti v provinci Honan so kitajske kolone razdejale japonske komunikacije in del proge železnice Peiping-Hankov. Japonci so bili poraženi v bitkah z ameriškimi in kitajskimi četami pri Mitikanu, severna Burma. Te so zasedle Tatangtzu, strategično točko pri Mamienskem prelazu.

Begunci prihajajo v Rim

Komunikacijske zveze pretrgane

Bern, Švica, 18. maja.—Zavezniška ofenziva, spremljana z bombnimi napadi in partizansko sabotažo, je vrgla Italijo v največjo konfuzijo od strmoglavljenja Mussolinijevega fašističnega režima in kapitulacije pred zavezniki, se glase sem dospela poročila.

Vesti iz obmejnih krajev govore o navalu beguncev na Rim. Najmanj pol milijona Italijanov iz vojne cone na jugu je dospelo v Rim v zadnjih dneh. V mestu ni prostora za begunce, ker so zavezniške bombe porušile mnogo poslopij. Najmanj 100,000 ljudi je bilo brez strehe v Rimu pred navalom beguncev.

Poročila trdijo, da so železniške zveze med Florenco in Rimom pretrgane. Begunci ne morejo priti v severne italijanske pokrajine. Samo tovorni avti in letala so na razpolago za transportacijo živil in drugih potrebščin iz severne v južno Italijo.

Zaščita članov krojaške unije

Eksekutivni odbor dobil navodila

Chicago, 18. maja.—Delegatje na konvenciji unije Amalgamated Clothing Workers, ki se vrši v hotelu Shermanu, so instruirali člane eksekutivnega odbora, naj v pogajanjih z delodajalci zahtevajo uključitev provizij v pogodbe glede prispevanja določene vsote v sklad življenskega, bolezenskega in drugega zavarovanja za člane unije.

Unija ima 325,000 članov in izmed teh 150,000 uživa koristi zavarovanja. Firme, pri katerih so ti uposleni, plačujejo dva odstotka od vsote plač v sklad Amalgamated Health & Life Insurance Co., katero je unija ustanovila v New Yorku preteklo leto.

Oni, ki so zavarovani, dobe polico, ki določa smrtnino $500 in $12 tedenske podpore za člane, ki zbole, za članice pa $8. Podpora se plača za trinajst tednov vsako leto, če član ali članica zboli. Krojaška unija je edina delavska organizacija v Ameriki, ki ima svojo zavarovalno kompanijo.

Ta načrt zavarovanja je osvojil skupni odbor unij Amalgamated Clothing Workers v Chicagu pred štirimi leti. Predsednik tega odbora je Samuel Levin, ki je tudi podpredsednik mednarodne unije. Čez 15,000 članov v Chicagu je deležnih koristi. Hyman Blumberg je poročal na konvenciji, da je vsota izplačanih podpor do februarja znašala čez pol milijona dolarjev.

Bivši direktor italijanskega lista aretiran

London, 18. maja.—Giovanni Ansaldo, italijanski komentator na rimski radiopostaji pod nacijsko kontrolo in bivši direktor lista Telegrafo d'Livorno, je bil aretiran in odveden v koncentracijsko taborišče na obtožbo širjenja prevratne propagande, poroča radio Berlin. Izdajatelj omenjenega lista je bil grof Galeazzo Ciano, bivši zunanji minister v fašistični vladi in Mussolinijev zet, ki je bil pred nekaj mesecev na obravnavi pred vojaškim tribunalom spoznan za krivega izdajstva, obsojen v smrt in ustreljen.

Italijanski ujetniki v ameriški armadi

Washington, D. C., 18. maja.—Italijanski vojni ujetniki v Ameriki in onstran morja bodo lahko stopili kot prostovoljci v ameriško armado po načrtu, ki ga je pravkar objavil vojni department. Služili bodo v pomožnih vojaških enotah in opravljali vse naloge razen dejanskega bojevanja. Ta korak je povezan s končnim priznanjem Italije kot sobojevnice. Enotam prostovoljcev bodo poveljevali italijanski častniki, ti pa se bodo morali pokoriti ameriškim vojaškim regulacijam.

Konferenca reprezentantov britskega imperija zaključena

London, 18. maja.—Konferenca predsednikov vlad dominionov britskega imperija je bila sinoči zaključena. Trajala je šestnajst dni. Uradni krogi trdijo, da je bila uspešna v vseh ozirih. Udeležili so se je premierji Kanade, Avstralije, Nove Zelandije in Južnoafriške unije.

NOVE POLJSKE OBDOLŽITVE SOVJETSKE RUSIJE

Eksekucija voditeljev podtalnih enot

KRIZA POLJSKE UBEŽNE VLADE

London, 18. maja.—Stanislav Mikolajczyk, predsednik poljske ubežne vlade, je dejal, da je bilo 23 poveljnikov poljskih podtalnih enot, ki so navezali stike z rusko armado v vzhodnem delu Poljske, eksekutiranih. Vzrok je bil, ker niso hoteli odpovedati lojalnosti poljski vladi.

Prizadeti so bili člani grupe 35 poveljnikov, ki so se izrekli za borbo proti Nemcem na strani ruske armade, toda poveljstvo te je zahtevalo, naj se pridružijo oboroženi sili generala Sigmunda Berlinga. Slednji je poveljnik poljskih vojaških enot na ruski fronti.

Mikolajczyk je dejal, da so poveljniki izjavili, da hočejo ostati lojalni poljski ubežni vladi, da se hočejo boriti kot neodvisna sila in pokoriti ukazom svojih častnikov. Trije so bile potem ustreljeni, dvajset pa obešenih.

Usoda ostalih poveljnikov ni znana. Mikolajczyk je dejal, da ena poljska divizija še vodi gerilsko vojno proti Nemcem in napada nacijske komunikacijske zveze. Premierjeva izjava o navezanju stikov med poljskimi podtalnimi enotami in rusko armado v provinci Volhiniji je povzročila presenečenje, ker je pozneje dejal, da poljske enote še vedno kooperirajo z Rusi.

Mikolajczyk je izrekel obdolžitve v momentu, ko je njegova vlada predmet napadov od zunaj in znotraj. Mnogi so uverjeni, da ne bo prevédrila viharja. Voditelji in člani socialistične stranke vodijo kampanjo, da se izreče nezaupnica vladi. Poljski vojaški voditelji so bili obdolženi podžiganja sovraštva proti židom, ko so židovski vojaki dezertirali iz poljske armade.

Nekateri trdijo, da je kriza poljske ubežne vlade notranjega značaja. Če bo padla in ustanovljena nova, bo morda to vodilo v obnovo diplomatičnih odnošajev s sovjetsko Rusijo.

Britsko-ameriška kontrola baz v Afriki

London, 18. maja.—Poučeni krogi so izjavili, da bosta Velika Britanija in Amerika obdržali kontrolo nad mornaričnimi in letalskimi bazami v francoski severni Afriki kljub opoziciji s strani generala Charlesa de Gaulla, predsednika francoskega narodnega odbora. Te so prišle pod njuno kontrolo po izkrcanju britskih in ameriških čet v severni Afriki v novembru l. 1942.

Ameriška pomorska sila ojačana

Los Angeles, 18. maja.—Ameriška pomorska sila ima zdaj čez 1200 bojnih ladij vseh vrst in je največja na svetu. To je razkril podadmiral E. L. Cohrane, načelnik biroja za bojne ladje, v svojem govoru v tem mestu. Pred japonskim napadom na Pearl Harbor je imela mornarica 380 bojnih ladij.

Roosevelt podpisal posojilni načrt

Washington, D. C., 18. maja.—Predsednik Roosevelt je podpisal zakonski načrt, sprejet v obeh kongresnih zbornicah, da se velijavnost posojilno-najemninskega zakona podaljša za nadaljnje leto. Na podlagi tega zakona nudi Amerika pomoč zaveznikom.

Domače vesti

Detroitske novice

Detroit, Mich.—John Žehelj in Antonija Hibner, člana društva 121 SNPJ, sta prestala težki operaciji in se sedaj zdravita doma. Članstvo jima želi hitrega okrevanja.—Margareta Jurca je morala iti v bolnišnico, kjer se je podvrgla operaciji.—Vojaka Joe Jaklič in John Cedilnik sta prišla na dopust. Slednji je prišel iz Alaske.—Leo Bernik, ki služi v armadi, je bil poslan na drugo stran morja.—Pavla Bole ima zagonetno bolezen, katere značaj zdravniki ne morejo ugotoviti. Bila je že dvakrat operirana na glavi. Sodijo, da ima tur ali sesedeno kri nekje na levi strani glave. Prijatelji ji žele, da bi kmalu okrevala.

Pozdravi

Chicago.—Luka Groser in njegova žena pozdravljata uredništvo Prosvete in osebje v gl. uradu jednote iz Nokomisa, Ill.

Iz Clevelanda

Cleveland, O.—Umrla je Frances Smith (Kovač), rojena Svete, stara 74 let in doma iz Preserja na Notranjskem. Pred dvema leoma je s svojim možem praznovala zlato poroko. Zapušča hčer v Clevelandu in brata v Lorainu, O.

Španija izžene osiščne agente

Zapiranje nemških konzulatov v Tangierju

London, 18. maja.—Zunanji minister Anthony Eden je dejal v parlamentu, da je Španija odredila izgon nemških in japonskih agentov ter špionov iz Tangierja, pokrajine na drugi strani Gibraltarja, britske trdnjave ob vhodu v Sredozemsko morje.

Eden je rekel, da je španski zunanji minister Gomez de Jordana informiral britskega poslanika v Madridu o odredbi glede izgona osiščnih agentov in zatvoritvi nemških konzulatov v Tangierju. "Mislim, da so španske avtoritete že zaprle nemške konzulate," je rekel Eden.

Eden je dalje dejal, da ni nobenega vzroka za dvom v namene španske vlade. Slednja je morala storiti korake proti osiščnim špionom na podlagi nedavno sklenjenega dogovora z Veliko Britanijo in Ameriko.

Agent illinoiske davčne divizije suspendiran

Chicago, 18. maja.—Michael Fleischhacker, agent državne davčne divizije, je bil suspendiran na obtožbo izsiljevanja. Suspendiranje je odredil Laddie Pelnar, načelnik divizije. Fleischhacker je bil aretiran zadnji torek, ko je zapustil mesnico Davida Trabisha, 1220 So. Kedzie ave., z zaznamovanim denarjem v vsoti $35. On je pri zaslišanju priznal, da je štirikrat pregledal knjige Trabisheve firme, dasi ni imel zadevne oblasti. Julius Sherwin, pomožni državni pravdnik, ki je zaslišal Fleischhackerja, je dejal, da bo pozval k zaslišanju tri druge trgovce, ki so bili žrtve izsiljevanja.

Izmenjava vojnih ujetnikov v Barceloni

Washington, D. C., 18. maja.—Izmenjava ranjenih in bolnih ameriških in britskih vojnih ujetnikov z nemškimi se je začela v Barceloni, španski luki. Državni department je izjavil, da bo dovršena v dveh ali treh dneh. Švedski parnik Gripsholm, ki je pripeljal nemške vojne ujetnike iz Amerike, bo vzel na krov britske in ameriške ujetnike. Parnik se bo ustavil v neki angleški luki in potem odplul proti New Yorku.

Unija preklicala stavko v Detroitu

General Arnold obsodil stavkarje

Detroit, Mich., 18. maja.—Člani eksekutivnega odbora Foremen's Association of America so odredili konec stavke 3500 delovodij v Detroitu potem, ko je general H. H. Arnold, vrhovni poveljnik ameriške letalske sile, obsodil stavkarje in jih obdolžil oviranja izvajanja programa produkcije bojnih letal za ameriško armado.

Zaradi stavke delovodij je moralo počivati najmanj 38,000 delavcev. Voditelji unije so izjavili, da se bodo vsi stavkarji danes vrnili na delo.

Arnold je pred člani vojnega delavskega odbora izjavil, da je armada izgubila najmanj 250 bojnih letal zaradi stavke delovodij. "Ta je onemogočila izpolnitev obligacij napram letalski sili," je dejal. Pred odborom je nastopil tudi podadmiral Ernest M. Pace in izjavil, da ni samo armada prizadeta zaradi stavke, temveč tudi mornarica.

Vojni delavski odbor je odredil zaslišanje in pozval unijo delovodij, naj pojasni vzrok stavke. Robert H. Keyes, predsednik unije, je dejal, da je federalna vlada odgovorna za stavko, ker odlaša s priznanjem unije kot predstavnice delovodij pri kolektivnih pogajanjih. "Mi ne trdimo, da je stavka upravičena s patriotičnega vidika, ampak ta je edino sredstvo za dosego priznanja unije," je rekel Keyes.

Kampanja za odpravo revščine

Roosevelt podprl deklaracijo delavskega urada

Washington, D. C., 18. maja.—Predsednik Roosevelt je obsodil izkoriščanje revnih ljudstev v vseh krajih in naglasil, da mora biti splošna kampanja za odpravo revščine in pomanjkanje podlaga povojnim razpravam o ekonomiji.

Roosevelt je govoril pred 150 delegati, ki so se udeležili konvencije mednarodnega delavskega urada, katera se je vršila v Philadelphiji. Dejal je, da se popolnoma strinja z načelom na konvenciji osvojene deklaracije, "da revščina, kjer koli nastane, ograža blaginjo ljudstev po vsem svetu." Potem je povedal delegatom, ki so na konvenciji reprezentirali 44 držav, da bodo dosti dosegli v kampanji za odpravo izkoriščanja.

Delegatje so se zbrali v Beli hiši, kjer je bila podpisana povojna deklaracija delavskega urada. Načela te je Roosevelt podprl v imenu Amerike. On je ob tej priliki naglasil, da mora biti ekonomska zaščita glavni cilj in namen mednarodne politike. Roosevelt je izrekel upanje, da se bodo prihodnje konvencije mednarodnega delavskega urada udeležili tudi reprezentantje držav, ki so zdaj pod okupacijo sovražnih sil.

Deklaracijo sta podpisala Walter Nash, podpredsednik novozelandske vlade, ki je predsedoval konvenciji, in E. J. Phelan, direktor mednarodnega delavskega urada. Ceremoniji sta se udeležila državni tajnik Cordell Hull in delavska tajnica Frances Perkins.

Politična kriza v Colombiji končana

Bogota, Colombija, 18. maja.—Politična kriza, ki je nastala pred šestimi meseci, je bila sinoči končana, ko je predsednik Alfonso Lopez umaknil resignacijo. Izjavil je, da se je odločil za obnovitev predsedniških poslov.

NEMŠKO LJUDSTVO POSVARJENO PRED INVAZIJO

Zavezniške bombe razdejale železniška omrežja

EVAKUACIJA CIVILISTOV ODREJENA

London, 18. maja.—Radio Berlin je ponovno posvaril nemško ljudstvo pred nevarnostjo zavezniške invazije evropskega kontinenta. Govornik je dejal, da ne bo samo Atlantska trdnjavska stena tarča bombardiranja iz zraka, temveč tudi mesta v notranjosti Evrope v prvi fazi invazije.

"Ko se bodo pričele bitke, ne bodo omejene na divjizje, zbrane ob Atlantski steni, temveč se bodo raztegnile na druge cone," je rekel govornik. "Vse kaže, da nemško ljudstvo in oborožena sila stojita pred največjo preizkušnjo. Od izida bitk zavisi ne samo usoda Nemčije, temveč vse Evrope."

Nacijski propagatorji v zasedenih deželah govore v sličnem tonu.

Philippe Henrici, načelnik biroa francoske propagande, je dejal: "Zadnji odmor pred invazijo je nastal. Mi vam ne moremo dati navodil, kako se morate obnašati in kje iskati zavetja, ker ne vemo, kje in in kdaj bodo izvršeni zavezniški sunki."

V London prihajajo poročila o kaosu v transportaciji, ki je nastal kot posledica zavezniškega bombardiranja železniškega omrežja v Nemčiji, Franciji, Holandiji in Belgiji. Belgijska časniška agentura poroča, da je promet v Belgiji paraliziran.

Vesti iz podtalnih virov pravijo, da Nemci ustanavljajo posebne letalske oddelke, ki bodo dovažali potrebščine nemškim četam, katere bodo odrezane od glavne armade na zapadu. Vojaške avtoritete so odredile evakuacijo prebivalcev iz več krajev.

Radio London je svetoval ljudem v okupiranih državah, naj zapuste kraje v bližini važnih železnic in vojnih industrij. "Naši letalci vedo, da so bivališča in življenja prijateljev v nevarnosti, zato vam svetujemo, da se držite proč od važnih železnic in industrijskih naprav," je bilo svarilo.

Bolivijska vlada pomaga zaveznikom

Lov na osiščne agente se nadaljuje

La Paz, Bolivija, 18. maja.—Avtoritete so naznanile aretacijo 80 Nemcev na obtožbo špionaže, širjenja osiščne propagande in prevratnih aktivnosti. Vsi bodo odvedeni v Združene države, kjer bodo internirani.

Polkovnik Alfredo Pacheco, notranji minister, je izjavil, da bo Bolivija pomagala zaveznikom v vojnih naporih in da se bo lov na osiščne agente in špione nadaljeval.

V Boliviji je več nemških naselbin in ta so središča špionskih krožkov. Kampanja je v teku za uničenje teh središč. Med onimi, ki so bili v zadnjih tednih aretirani, je več prominentnih trgovcev in učiteljev.

Kitajska vojaška misija v Washingtonu

Washington, D. C., 18. maja.—Kitajska vojaška misija je dospela sem iz Čungkinga. Misijo tvori enajst članov in njen načelnik je general Šang Čen. Uradno naznanilo pravi, da se bo posvetovala s člani ameriškega generalnega štaba.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cook County $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.
Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.
Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Reakcija zopet zmagala

Ni še dolgo, ko smo v tej koloni pisali o "demokraciji" na "solidnem" Jugu, kjer nad 80 odstotkov državljanov nima volilne pravice. Te pravice nimajo, ker so prerevni: ker ne morejo plačati volilnega davka. Prizadeti so revni belopoltci kot zamorci. In ker velika večina "svobodnih" državljanov nima volilne pravice, zato je Jug tudi "soliden." Druga stranka kot demokratska se tam sploh ne more razviti, še manj pa uveljaviti, dokler je v moči ta skrajno nedemokratičen sistem.

Zadnji teden je zopet prišel pred višjo zbornico kongresa predlog za odpravo volilnega davka, kolikor se to tiče zveznih uradov—kongresnikov, senatorjev in predsednika Združenih držav. In zgodilo se je, kakor že parkrat prej. Zagovorniki južnjaške vrste "demokracije" so ubili predlog s "filibustrom" ali obstrukcijo. Razen senatorja Pepperja iz Floride so vsi južni senatorji nastopali kot en mož in pobijali predlog za odpravo volilnega davka. Pri tem jim je pomagalo trinajst demokratov izven južnih držav in trinajst republikancev.

Senatna zbornica posluje po pravilniku, ki omogoča brezmejne debate. Debato v tej zbornici o tem ali onem zakonskem predlogu je mogoče zaključiti le, če nihče ne oporeka; če kdo hoče voditi obstrukcijo, tedaj je mogoče debato zaključiti le z dvetretjinsko večino. Ta določba je bila sprejeta za protektiranje čim širše demokracije v senatu. Praksa pa je pokazala, da ta določba služi predvsem reakciji—odločni skupini, ki hoče za vsako ceno preprečiti sprejetje kakega zakonskega osnutka. Nižja zbornica kongresa nima take določbe v svojem pravilniku. Tam so debate omejene na čas, ki ga določi odsek za poslovni red, ali zbornica.

Junži burbonci so zdaj v senatu že tretjič s "filibustrom" ubili načrt za odpravo volilnega davka. To pot sicer niso imeli večine zbornice na svoji strani, toda dovolj veliko število "zastopnikov ljudstva," da so dosegli svoj namen. Pri glasovanju za konec debate je bilo oddanih 44 glasov za, proti pa 36. Do dvetretjinske večine je torej manjkalo še precej glasov.

Tako je bil ta zakonski načrt zopet pokopan—položen na mizo—toda boj za demokratiziranje Juga se bo nadaljeval, ker se mora. Dokler ni izbrisana ta črna pega—volilni davek—s telesa ameriške politične demokracije, toliko časa se mora čutiti ponižanega sleherni državljan, ki mu demokracija ni samo na jeziku, marveč globok ideal, družabna oblika in sredstvo za vladanje in občevanje. Kjer nima ljudstvo najširše volilne pravice, tam tudi ne more biti govora o demokraciji.

Dies gre v—pokoj!

Med najboljšimi vestmi zadnjih dni je bilo naznanilo notoričnega kongresnika Martina Diesa, da ne bo več kandidiral v kongres. Pravi, da se poda v privatno življenje, ker je—"preveč utrujen."

To vest mora z veseljem pozdraviti vsak naprednjak. In tudi so jo pozdravili. James G. Patton, dinamični predsednik Farmarske unije je dejal, "da je postal zrak takoj bolj čist." Gotovo pa bo zrak bolj čist v nižji zbornici kongresa, ko ga Dies ne bo več okuževal s svojo ultra-reakcionarnostjo.

Dies se je "proslavil" s svojo gonjo proti—"boljševikom." Seveda je bil v njegovih očeh "boljševik" vsakdo, ki je bil količkaj radikalen ali napreden. Pa jih je iskal po vsej deželi, tudi v Beli hiši. Posebno je podžigal pristašem "new deala" v raznih vladnih pozicijah, jih oblatil lepo število in tudi spravil iz službe.

Njegove preiskave "neameriških aktivnosti" so bile voda na mlin največje reakcije. V ta namen je skozi leta potrošil blizu pol milijona dolarjev, ki mu jih je dovolila zbornica zato, da je izganjal—hudiča iz dežele. Videl je vse "rdeče" in "boljševiško," samo ameriških fašistov ni videl. Da pokaže, da je "nepristranski," je enkrat sicer kamoflažiral tudi "preiskavo" Hitlerjevih pristašev. Ko pa je med njimi "odkril," kar so pred njim že drugi odkrili, namreč čistokrvne ameriške fašiste, je preiskavo hitro zaključil in nikogar izmed njih razgalil. Skupina teh fašistov je sedaj sicer pred sodiščem v Washingtonu, toda ne po zaslugi Diesa.

Edini element—poleg reakcije—ki je koval politični kapital iz Diesove notoričnosti, so bili—ameriški komunisti, zvesti služabniki Jožeta Stalina. Propaganda, katero je Dies indirektno delal zanje, je bila vredna vsaj toliko, kolikor stotisočakov mu je dovolila zbornica za njegove "preiskave." Poleg komunistov in reakcije je imel osebne koristi načelnik preiskav, komunistični renegat Mathews, kateremu je Dies baje plačeval $10,000 na leto.

Vzrok, da Dies ne bo več kandidiral v kongres, ni toliko v njegovi "utrujenosti," marveč v tem, ker je prišel do spoznanja, da bi bil gotovo poražen. Za njegov sedež se namreč poganja neki sodnik, ki se izborno razume na lovenje glasov.

Enaka usoda zna doleteti tudi kongresnika Rankina iz Mississippija in Starnesa iz Alabame, ki stojita po reakcionarnosti takoj za Diesom. Rankin je bil načelnik boja proti sprejetju zakonodaje, po kateri bi ameriški vojaki lahko glasovali pri prihodnjih volitvah.

Svinje imajo prednost . . .

Amerika je znana tudi kot dežela—statistike. V Washingtonu skrbe, da je skoraj o vsaki stvari na kupe statistike, tudi konfliktne statistike. Na primer točno lahko izvemo, koliko je bilo v deželi svinj pred 40 leti, koliko vsako leto in koliko jih je bilo zadnjega januarja—42,000,000. Tudi vnaprej so izračunali, koliko se jih bo narodilo to pomlad—84,000,000. Nihče pa točno ne ve, koliko so se podražile cene v zadnjih treh letih, ali koliko je bilo brezposelnih delavcev v letih depresije. V današnji družbi so svinje bolj važne kot ljudje . . .

Glasovi iz naselbin

PRVI KONCERT MLADINSKEGA ZBORA SNPJ

Cleveland, O.—Prvi koncert mladinskega pevskega zbora SNPJ, kakor sem že enkrat prej pisal, se bo vršil v nedeljo, dne 21. maja, v SND na St. Clair Ave. Pričetek ob 3. popoldne. Ta koncert bo hkrati tudi proslava 40-letnice SNPJ. Pričakuje se velika udeležba od strani našega članstva in od našega občinstva sploh.

Mladinski pevski zbor SNPJ se je organiziral zadnjo jesen pod vodstvom clevelandske federacije društev SNPJ. Pevovodja je mladi Vladimir Malečkar, sin znane družine Joseph in Mara Malečkar, ki sta oba člana društva 142 SNPJ, tako tudi njun nadebudni sin Vladimir. Pod Vladimirjevim vodstvom zbor dobro napreduje, med to mladinsko skupino vlada lep red in navdušenje ter veselje za slovensko pesem. Zato smemo pričakovati, da bo njihov prvi koncert dosegel zaželjiv uspeh, za kar nam je porok njihov vodja in pa naši mladi pevci sami.

Nedeljski koncertni spored vsebuje deset pesmi in drugih točk. Ker bo obenem tudi proslava jednotinega jubileja, kakor že gori omenjeno, bo ta koncert še večjega pomena za vse članstvo SNPJ. Pripravljalni odbor je pridno na delu, da bo do vsi udeleženci dobro in točno postreženi v vseh ozirih. Po programu zvečer bo ples in prosta zabava. Igral bo Srnikov orkester. Dolžnost slehernega izmed nas je, da se tega prvega koncerta naše mladine vsi udeležimo. Zavedajmo se, da brez naše pomoči ne bo stvar uspela, in ta naša pomoč je v udeležitvi.

Rezervirajmo si sedeže v SND za prvi koncert mladinskega pevskega zbora SNPJ v nedeljo, dne 21. maja. Pričetek ob 3. popoldne.

Anton Jankovich.

POROČILO ZASTOPNIKA

Herminie, Pa.—Zadnjih par tednov se mudim po westmorelandskih naselbinah in razpečavam Majski glas. Prvo pošiljatev sem že razprodal in z drugo sem sedaj na potovanju. Obiskal bom približno vse one naselbine, v katerih ga rojaki sami niso naročili. To delo bo vzelo ves mesec maj in par tednov v juniju.

Da, lepo se glasijo besede—Prvi maj, ki je simbol delavske zavednosti in solidarnosti vsega sveta. Prvi maj nas spominja velikih gesel: Delavci vseh dežel, združite se! Kdaj se bo uresničila ta velika ideja, kdaj bodo delavci vseh dežel spoznali, da edino le v delavski skupnosti je zmaga nad krivicami? Vsi vemo, da vsak napredek je počasen, da se delavsko gibanje ne more zgraditi čez noč, da vzame več let. Potem pa pridejo vojne, ki vržejo iz tira ves aparat delavskih organizacij in treba je znova pričeti graditi. Rad bi živel še kakih deset let, da bi videl in slišal, kaj bodo rekli naši junaki, čim se vrnejo z bojišč, glede delavskih idej za boljši sporazum in za močno delavsko gibanje. Ali bodo pri volji podpirati ideje za boljšo človeško družbo.

Vsekakor živimo v izrednih časih, v časih silovite vojne vihre, povojna doba pa nam bo gotovo prinesla velikanske spremembe v marsičem. To se bo zgodilo zato, ker je kapitalistični sistem že preživel svojo dobo in naslediti ga mora boljši sistem, od katerega bodo imeli delavci več ugodja. Naslediti ga mora sistem kooperativnega dela, ki bo nudil priliko vsem, da bodo za svoje delo dobili pošteno plačo za pošteno preživljanje. Doba izkoriščanja in profitov se mora umakniti dobi socialne in ekonomske demokracije. Uveljaviti se mora socialna pravičnost za vsa ljudstva, sicer ne bo miru. Ekonomski pogoji morajo biti na razpolago vsem, drugače bo tretja svetovna vojna neizbežna. Bodočnost bo pokazala, če se to zgodi; če se ne bo storilo nekaj konkretnega v tem pogledu, tedaj ne bo popolne zmage. Zmaga na bojišču mora slediti zmagi na domači fronti za izboljšanje delavskega položaja.

Naj zadostuje moje "filozofiranje" o tem za danes, sedaj se moram namreč vrniti k mojim odjemalcem "možganske medicine." Znano je, da trgovci radi poudarjajo svoje pravilo, da se izplača oglašati robo, ki jo prodajaš. To je res, ni pa res, če s svojim oglašanjem robo pretiravaš. Vsaka stvar do svoje meje, sicer se s prevelikim bobnanjem lahko tudi dobri stvari škoduje. Prepričan sem, da med nami tega ni, ker smo z oglašanjem dokaj zmerni.

Najprej moram pohvaliti prvega mojega odjemalca, našega čevljarja Johna Urankarja v Claridgu, Pa., ki je ponovil Prosveto in Proletarca ter je kupil Majski glas. Tam sem na cesti srečal mojega starega prijatelja Majka Praznika, ki je tudi ponovil Proletarca, četudi vsled dobljenih poškodb v rovu ne more več delati, zato se ukvarja s kokošjerejo, pri čemer mu pomaga njegova ženica. Njuna sinova služita strica Sama. Istotam je John Kastelic ponovil Proletarca, ostali rojaki, razen par izjem, pa so kupili M. G.

Nisem pozabil obiskati rojakinje Prostor, ki mi je potožila, da njenega sina pogrešajo. Pokazala mi je časopisni izrezek, v katerem je opisan orkan, ki je zajel bombnik, v katerem se je nahajal njen sin. Posadki se je posrečilo, da so bombnik srečno rešili in pristali, bombnik pa je bil zelo poškodovan. Nato so se podali na drugi bojni polet, a to pot se niso več vrnili. Drugi ljudje so mi pravili, da je bilo moštvo najdeno, vem pa ne, če je to res ali ne. Omenjeni mladenič je bil strelec na bombniku. Bil je član SNPJ in zelo dober svoji materi. Kmalu gre na nabor njen drugi in zadnji sin. Želim mu obilo sreče.

V naselbini Pleasant Valley sem prodal M. G. vsem, s katerimi sem prišel v dotiko. Prenočil sem pri mojih dobrih prijateljih, namreč pri Tomu Milharčiču, ki so rekli, da sem dobrodošel, ako se ne bojim ošpic, ki jih je imela njihova hčerka Jeannette. Nisem se ustrašil ošpic niti tedaj, ko sem deklico slišal pogumno klicati z drugega nadstropja za hrano. Takoj me je spoznala po glasu. Ta deklica je zelo nadarjena in se rada uči. Tudi njeni starši so zavedni in napredni. Ta deklica je dobila ime po mestu Jeannette, v katerem je bila rojena baš takrat, ko se je njena mati tamkaj mudila po opravkih.

Rojakinja Volkar, naša farmarica, ki jo zelo noge bolijo, mi je pripovedovala o svojih sinovih, ki služijo strica Sama. Tako mi je pripovedovalo o svojih sinovih par drugih rojakinj, kajti sinovi naših rojakov se danes nahajajo na vseh svetovnih bojiščih.

V Exportu so se dobro odrezali, tako tudi na White Valleyju in v Delmontu zlasti s kupovanjem M. G. Rojakinja Šabec je ponovila Prosveto. Ustavil sem se pri Rozinu, kjer stanuje dvojica Žakel, ki bo prihodnji mesec obhajala zlato poroko. Pa da ju bi videli, kako sta še korajžna! Gotovo se bosta jubilanta parkrat zasukala na svatbi, ki bo vsekakor dobro obiskana. Želim jima, da bi doživela še demantno poroko. To je res napredna družina.

Dalje sem obiskal rojakinjo Primožič, ki ima tri sinove v armadi; eden je poročnik, drugi je saržent in tretji je kaprol. Primožičevi so napredni ljudje. Žena Jožeta Britza je povedala, da njen sin Walter še vedno piše iz nemškega ujetništva, drugi sin pa je menda še v Ameriki. Rojakinja Homec je imela dosti povedati o svojih sinovih, ki se bijejo proti Japoncem. Tudi več drugih rojakinj mi je pripovedovalo o svojih sinovih, ki se nahajajo v raznih krajih sveta, ampak vseh ne morem omeniti, ker bi zmanjkalo prostora za druge naselbine.

V Brackenridgu je Valenčič ponovil Prosveto. Sedaj gre že drugi njegov sin služit k mornarici. Prvi sin je že dosegel rekord pri svojem oddelku in je dobil lepo priznanje. Frank Renko se je nanovo naročil na Prosveto, kar so v Cheswicku storili tudi Klopčičevi in Deberškovi. Njegove žene sin Kokal tudi dobro napreduje v kadetni šoli, kjer se vežba za pilota in ima dober rekord. Tudi sinovi rojakinje Praznikar iz Harwicka častno vršijo svojo vojaško službo. Prosveto je dalje ponovil Ed Jaksetič iz Harwicka, v Acmetoniji pa Carline Škof in John Drop, kateri si je kupil lastni dom, kar je storil tudi Tone Leskovec. (Mimogrede: Slovenci verjamejo v "privatno lastnino", zato pri njih trockijevci ne bodo imeli uspeha.)

Spotoma sem obiskal tudi bolno rojakinjo Mary Klopčič, ki je privezana na postelj že par let; odrezali so ji nogo. Vendar sem jo dobil sedečo na postelji, kajti takrat je baš obedovala. Tudi v Russellton me je zaneslo in sem prodal nekaj izvodov M. G. Slike svojih sinov-vojakov so mi pokazale rojakinje Pompe, Stock in Matko; sin zadnje je oženjen in na sliki je s svojo mlado ženo in otrokom. Tudi v tej naselbini je več rojakov kupilo svoje domačije, in sicer Pompe, Vidic, Stock, Semper in Gruden.

Naselišče Blanch je kompanijska vas, v kateri so štiri slovenske družine: Perme, Vidmar, Darling in Potisk. Prenočil sem pri Potiskovih, kajti z njim se "znava" vedno "kregati." Tone je namreč okusil sladkosti prve svetovne vojne pa ima toliko več pravice kritizirati. In ker sem sam doživel že marsikaj v delavskih bojih, razumem pritožbe marsikoga in upoštevam mnenje ter izkušnje vsakogar.

Otroka v zavodu, ki ga vzdržuje avtna unija CIO v Detroitu, Mich.

Na Harmarvillu pri rojaku Johnu Kausu iz Soče sem naletel na zborovanje društva 472 SNPJ in prodal sem šest izvodov M. G. John in Anton Kaus sta ponovila Prosveto. V Black Creeku je ponovila Prosveto rojakinja Kirn, drugi pa so kupili M. G., tako tudi ona. Nanovo se je na Proletarca naročil rojak Vehar, ki ima svojo hišo in pri njem sta na hrani Rome in Jelnikar, stari korenini iz Herminieja. Jelnikar je naročil Proletarca.

Moja prihodnja postaja je bila v Veroni, kjer so se rojaki dobro odrezali s kupovanjem M. G. Tam sem šele sedaj izvedel, da je Lesarjev zet Mele umrl. Že prej sem poročal, da je v sanatoriju. Umrl je dne 19. marca, star šele 52 let in doma nekje iz Slovenije. Zapušča še mlado 34 let staro ženo in dva otroka v starosti 10 in 13 let. Mlada vdova dela v tovarni. Prizadeti družini moje sožalje.

Vsled društvenih dolžnosti, ki so me čakale doma, sem na tem potovanju moral z liste obiskov izpustiti nekatere družine, obiščem jih pa prihodnjič. Čas je, da končam.

Anton Zornik, zastopnik.

NEKAJ O STARIH GREHIH

Salida, Colo.—V Prosveti sem že večkrat čital razne dopise, v katerih so dopisniki opisali svoje dogodke, zlasti pa tisti važen dogodek, ko so se pripravljali na odhod v Ameriko. Sleherni ima v svojih možganskih zapiskih kaj zanimivega o tej važni odločitvi, ko je sklenil, da gre čez veliko lužo. Naši doživljaji in priprave so dokaj različne, vendar pa imamo vsi nekaj skupnega, kajti vsak se je moral posloviti od svoje rojstne domačije, od svojih dragih in od svojih priljubljenih krajev.

Na kratko bom o mojih predpripravah za potovanje v Ameriko omenil le nekaj stvari, ki so v tistih časih bile v navadi. V poznejših letih menda mnogo tega ni več bilo, kajti ljudje so se privadili na potovanja in so si tudi razširili znanje v vseh pogledih življenja.

Bilo je v jeseni leta 1900. Pridelek smo že ves pospravili in na vrsto je prišlo listje, nato pa smo pripravili drva za zimo. Namenil sem se, da nasekam nekoliko vitrnikov za vitre. In res sem jih dobil, da bo stric pročke spletel. Vse se je dobro izteklo in vse bi bilo okej, da ni baš takrat sledila tista običajna navada.

V deželo se je takrat namreč prikradel advent, torej doba, ko gre vsak pošten in pravoveren katolik k spovedi, da mu odveže spovednik grehe, če jih kaj ima. V navadi pa je tudi bilo, da je vsak imel vsaj nekoliko grehov, malih in velikih, resničnih in namišljenih. Pa sem jo tudi jaz mahnil k spovedniku, da me razbremeni mojih kosmatih grehov. Spovedniku je bilo ime Janez, kakor meni, torej je šel Janez k Janezu. Čim sem mu vse grehe stresel, me je Janez vprašal, če nisem morda kakšnega greščka kje v kakem kotu svojega spomina pozabil, morda sem kje kaj ukradel ali kaj podobnega.

Spovedniku Janezu sem povedal, da sem posekal nekoliko vitrnikov. Koliko? Povedal sem mu število, pa je brž zaključil, da so bili vredni pet kronc in te kronce moram takoj dati v bogajime, čez deset dni pa se naj vrnem v spovednico, da me razreši tega ogabnega greha. Ali mislite, da sem se ravnal po Janezovih navodilih oziroma pokori? Kaj še. Kronce so šle lepo z menoj v fantovsko družbo in povem vam, da smo se lepo imeli ob sladki pijači.

Zvečer sem o tem dogodku povedal očetu, ki se je dodobra nasmejal. Videl je, da me je spovednik Janez hotel potegniti, pa se mu ni posrečilo, kajti vedel je, da tisti vitrniki, ki sem jih odsekal, niso predstavljali nobenega greha. Da pa ni cela zadeva ostala kar tako, sem ob prvi priliki, ki se mi je nudila, šel v Ljubljano in tam sem stopil pred starega frančiškanskega patra, da on končno odloči glede mojih kosmatih grehov. Pater me je vprašal, če sem kaj ukradel ali če sem koga ubil ali kaj požgal. Rekel sem, da nisem nič kaj takega storil, za vitrnike me pa ni vprašal in tako je bila spoved v kraju, odveza pa se je tudi kar sama odvezala.

Ko sem se vrnil domov, so domači hoteli vedeti, da kje sem bil. Povedal sem jim, da sem šel v Ljubljano grehov se otresat. Dalje sem jim povedal, da je bil tisti pater zelo dober mož, boljši kot naš Janez, ki je bil tako skop z odvezo grehov, ne pa z nalaganjem pokore. Tak je bil tisti Janez.

Kmalu po tistem dogodku sem se odločil, da grem v Ameriko. Očeta sem enostavno vprašal, naj mi da denar za vozni listek. Seveda se je oče nemalo začudil, bil je hud, nato pa se je potolažil in se kmalu sprijaznil z idejo, da hoče njegov sin Janez na vsak način v obljubljeno deželo. Udal se je in preskrbel denar za pot.

Prišel je dan odhoda. Z očetom in s svakom smo jo mahnili v Grosuplje na postajo, nato pa s "cugom" v Ljubljano. Ampak stvar ni šla povsem gladko. Denarja ni bilo dovolj in v Ljubljani so me tirali na rotovž, mi vzeli 35 kron in me izpraševali. Jaz sem jim vedno odgovarjal le to, da grem v Ameriko. Končno so mi vrnili tiste krone in veleli, naj grem v Ameriko, ako sem tako sklenil. Šel sem čez most in se ustavil pri Tišlerju. Tam sem srečal mojo teto, ki je mi slila, da sem že na poti v Ameriko. Povedal sem ji, da nimam dovolj denarja, pa je šla k Tavčarju in denar je bil kmalu na roki, menda 250 goldinarjev. Voznina do Puebla je stala 213 goldinarjev. S teto sva se poslovila, ona je šla domov, jaz pa v Ameriko.

Pri tem je najbolj zanimivo to, da so moji domači mislili, da ne bom mogel v Ameriko, ker so vedeli, da nimam dovolj denarja. V tem so se motili, ker nisem računali na tetino dobrodušnost. Tako sem se poslovil od slovenske dežele in potem nisem imel več nobenih neprilik na vsej dolgi poti do Puebla.

Ko sem prišel v Pueblo, se mi je zdelo tako domače, kakor bi bil prišel v domačo vas. Seveda se mi je dopadlo in nič več me ni skrbelo, kaj bo z mojimi grehi. Toliko pa vem, da so se tiste pročke že zdavno raztrgale, jaz pa še zmirom tiste grehe s seboj nosim, četudi jih je pater "odvezal." Kako se bova z Bogom pogovorila na sodni dan ali pa še prej, me tudi ne skrbi. Povedal mu bom, da so bili vitrniki dokaj težki, grehe sem pa ves ta čas lahko nosil.

Morda bo kdo mislil, da je to navadna izmišljotina, ampak ni, je vse resnica, če verjamete ali pa ne. Priznam pa, da bolj slabo pišem, kajti moja roka je nekam trda. Vsakdo pa lahko ve, da človek, ki ima na grbi čez 60 let, ne more več sukati svoje roke, ker ni več prožna.—**John Verant.**

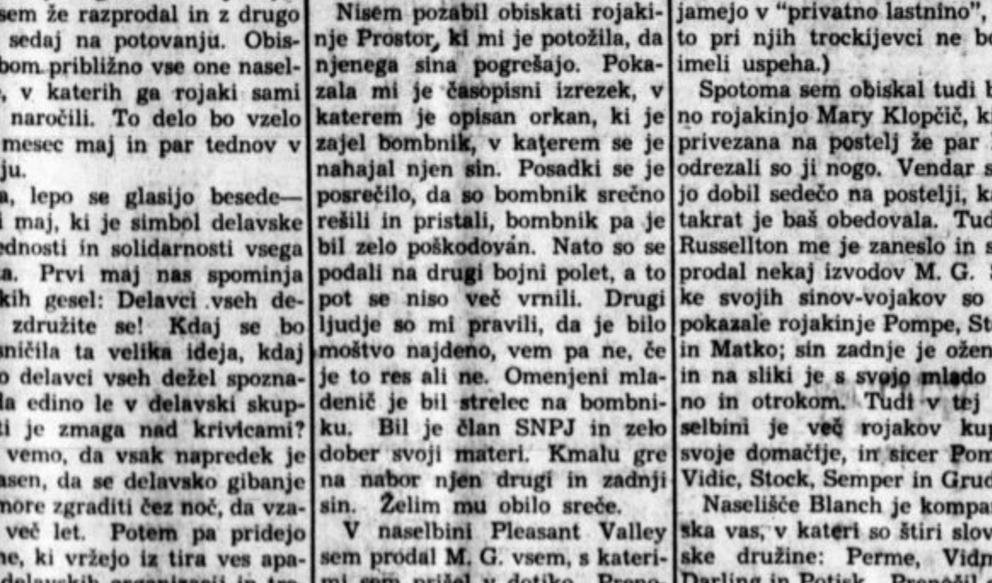

Prebivalci Botošanija, rumunskega mesta, pozdravljajo enote ruske oklopne kolone.

ZAPISNIK

seje izvršnega odbora SANSa 12. aprila 1944

(Nadaljevanje)

V finančno pomoč vdovi pokojnega srbskega svečenika Kranjčeviča iz Johnstowna je odbor dovolil vsoto $500 in enako vsoto so darovali navzoči člani na seji. Vse narodne skupine, hrvaška, srbska, bolgarska in macedonska, so bile polnoštevilno zastopane. Moja navzočnost je torej bila potrebna, sicer bi SANS ne imel rednega zastopnika. Vtis, ki sem ga dobil na tej seji in kar mi je kasneje še podrobnejše razjasnil brat Adamič, je, da glavno delo Združenega odbora odreja, nadzira in v glavnem vrši brat Adamič, ter da mu nobena narodnostna skupina ne nudi kake pomoči, dasi jo je zaprosil. On smatra, da bi vsak narodni svet moral imeti svojega tajnika ali kakega drugega izvršnega odbornika stalno uposlenega v uradu Združenega odbora. Ti izvršni odborniki bi tedaj vršili politično delo za svojo skupino, obenem pa tudi za Združeni odbor. Smatra namreč, da noben teh svetov ne vrši pravega političnega dela, temveč je vsaki postal le neka agentura za zbiranje finančnih sredstev, delo pa se pričakuje le od njega. Mnenja je, da je prišel čas, ko bi proces organiziranja moral biti končan in bi morali započeti s političnim delom.

Tekom bivanja v New Yorku mi je tudi prišlo v roke gradivo o Rupnikovi zadevi, kar sem hotel zadržati do prve seje tega odbora. Ker pa je naša seja bila radi že prej pojasnjenega vzroka odložena za nedoločen čas, sem stvar objavil. Da je ta objava in komentar dregnila v sršenovo gnezdo, mi ni treba poudarjati. Vedno nam nasprotna Ameriška Domovina je danes polna namenoma zavitih člankov, s katerimi se hoče razburiti katoliški element v SANSu in ga podžgati proti njemu. SANS ni nikoli podpiral komunizma ali komunistične stranke, ali zagovarjal njegove napake in slabosti, pač pa je že številnokrat poudaril, da reakcija in sovražniki slovenskega naroda, tuji in domači, že nad tri leta nadevajo ta priimek vsakemu, ki se z njimi ne strinja ali ki jim kljubuje.

Osebno se mi je očitalo, da sem škofa Rožmana imenoval kvizlinga in da sem "kriv" tudi nekaj drugih grehov, kar pa ne odgovarja resnici. Konštatiral sem le gole fakte, katere pa je začel p. Ambrožič preobračati, zavijati in jim pripisovati neresnico. Kaj je Osvobodilna fronta in kdo jo tvori? Kaj je njen program? To je jasno povedano v Vidmarjevem govoru, kateri prikazuje pomen, namen in vso zamiselnost narodnega odpora.

Strašiti narod v Ameriki z nekim skritim načrtom za likvidacijo ljudi, ki nasprotujejo komunistični stranki, potem pa napraviti vtis, da je to načrt narodne osvobodilne vojske, je pa povsem nekaj drugega. Če je to načrt komunistične stranke Slovenije, kaj je namen SANSovih nasprotnikov, ko ga zahrbtno podtikujejo Osvobodilni fronti? Odgovor je seveda umeven. In pa tisto "pričanje o uspehih Osvobodilne fronte", ki ga je pričela objavljati A. D.

Če prihaja dotično pričanje od onega Milana Vidmarja, ki je kazal svoje fašistične nazore že za časa svoje šahovske turneje po Ameriki pred nekaj leti, tedaj protifašisti ne bodo polagali dosti vere v taka poročila, dasi je znano, da se mnogo zločinov in hudobij zgodi tekom vsake civilne vojne in narodne revolucije. Toda to so le detajli, postranske stvari, katere v primeri s končnim ciljem—z združenjem, svobodo, demokracijo, samoodločitvijo naroda o svoji bodočnosti—danes nimajo važnosti. Zavezniške sile, vlasti Amerika, Anglija in Rusija, so dobro poučene o vseh razmerah v Sloveniji in Jugoslaviji in do danes še nismo slišali nobenega ugovora ali kritike proti osvobodilnemu odporu v stari domovini od te strani.

Obenem naj bo še omenjeno, da SANS ne dobiva nobenih posebnih poročil, bodisi iz starega kraja ali od kod drugod, katerih ne bi bil objavil v listih. Prepričan pa sem tudi, da tisti ljudje, ki SANS venomer napadajo in ga skušajo na en ali drugi način ugonobiti, prejemajo enaka in še druga poročila preje nego SANS.

Poročilo izvršnega tajnika je vzeto na znanje in o njem se razpravlja pozneje.

Brat **Cainkar** zatem predloži spisano poročilo, ki ga mu je izročil nadzorni odbor po pregledovanju SANSovega poslovanja dne 9. januarja s prošnjo, da ga predloži prvi seji. Glasi se:

Poročilo nadzornega odbora izvršnemu odboru

Račune in računske zaključke smo pregledali in vse našli v redu.

Predlagamo, da pomožnemu tajniku g. Kuhlu določite in izplačate primerno nagrado za njegovo požrtvovalno delo.

Enako predlagamo, da čim prej določite v odbor osebo, ki se bo izključno posvetila tajniškemu delu. Na ta način se bo pisarniško delo olajšalo in razširilo in izboljšane zveze s podružnicami bodo prinesle tudi lepše finančne uspehe.

9. januarja 1944.

Za nadzorni odbor:
Vital Vodušek.
Josephine Erjavec.
Joseph Zorc.

Poročilo nadzornega odbora je vzeto na znanje.

Na vprašanje brata **Zalarja**, ako je SANS registriran pri justičnem oddelku v Washingtonu, odgovori brat predsednik, da so bili storjeni vsi potrebni koraki v ta namen, toda smo obveščeni, da SANSu ni treba biti registriran.

Brat **Zalar**, blagajnik SANSa, nato prečita sledečo izjavo:

Želel sem, da bi se naša seja vršila že pred več tedni, toda povedano mi je bilo, da se je zaradi bolezni predsednika Kristana sklicanje seje zavleklo.

Vesel sem, da je vsaj sedaj do seje prišlo.

Kar vam želim danes tukaj povedati, mogoče enemu ali drugemu ne bo všeč, toda to me prav nič ne moti, da bi ne povedal, kar mi je pri srcu in kar smatram za dolžnost, da vam povem.

V resolucijah, sprejetih na kongresu, je določeno, da mora biti SANS nepristranski.

Tako je tudi izraženo v resoluciji rev. Vitala Voduška, ki je bila pri seji širšega odbora meseca januarja letošnjega leta predložena in odobrena.

Vprašanje pa sedaj nastane, če se poslovanje SANSa vrši v smislu teh resolucij?

Vprašanje je, je li SANS nestrankarski ali ni?

Po moji sodbi in sodbi mnogih, SANS ni, kar bi moral biti.

Poročila iz SANSovega urada spričujejo, da SANS ni nadstrankarski, pač pa zelo enostranski.

Govori in poročila gotovih članov izvršnega odbora niso nadstrankarska, pač pa pristranska—enostranska.

Ni mi treba poudarjati, da je pretežna večina ameriških Slovencev katoliška. Tako je tudi pretežna večina ameriških katoliških Slovencev včlanjena v SANSu.

Zakaj smo mi, katoliško misleči Slovenci pristopili k SANSu? Samo zato, ker je v resolucijah, sprejetih na kongresu, določeno, da bo SANS nepristranski, da bo SANS nadstrankarski. To so bili pogoji, pod katerimi smo k SANSu pristopili.

Ali je SANS ostal tak, kot resolucije določajo? Ne, ni!

SANS je postal zelo enostranski in s to enostransko politiko se ruši podlaga, na kateri je bil ustanovljen.

SANS je danes vse kaj drugega kot je bil spočetka. Je vse nekaj drugega kot ono, kar bi moral biti.

(Dalje prihodnjič.)

Iz urada ZOJSA

Karakter naše prve narodne vlade

(Nova Jugoslavija, katero je pričela izdajati v starem kraju Osvobodilna fronta, je v svoji prvi številki dne 1. marca 1944 prinesla članek izpod peresa **Vladislava Ribnikarja**, podpredsednika provizorične vlade. O čem razpravlja, pove naslov.—Ured.)

Ker se je Antifašistično veče (svet) narodnega osvobojenja Jugoslavije na svojem drugem zasedanju dne 29. in 30. nov. 1943 konstituiralo v vrhovno zakonodajno in izvršno oblast Jugoslavije, je tudi izbralo svoje predsedništvo, ki je na svoji prvi seji imenovalo Nacionalni komitej osvobojenja Jugoslavije z maršalom Jugoslavije Josipom Brozom Titom kot predsednikom in poverjenikom za narodno obrambo. V odločbah AVNOJA je rečeno, da je Nacionalni komitej "najvišji izvršni in zakonodajni organ narodne oblasti, preko katerega AVNOJ vrši svojo izvršno funkcijo" in ki ima "vse lastnosti narodne vlade." Nacionalni komitej je označen kot "začasna narodna vlada."

V tisku in vsakdanji govorici je izraz "začasna vlada" hitro prešel v rabo. Prešlo je v navado, da se Nacionalni komitej imenuje tako za razliko od "begunske vlade" kralja Petra v Kairu. Ker pa beseda "začasna" lahko zavede do nesporazuma pri oceni značaja Nacionalnega komiteja kot narodne vlade, je treba nekoliko razjasniti smisel tega pridevka.

Začasna vlada se navadno imenuje tista, ki nastane med revolucijo. Taka revoluiconarna vlada se s tem, da je revolucionarna, ne opira na stare uzakonjene institucije, temveč, nasprotno, jih ruši in pripravlja nove (n. pr. narodno skupščino), ki bodo pomagale ustanoviti trajno zakonito vlado. Začasni značaj take vlade obstoji v tem, da je njena glavna naloga priprava za ustanavljanje novih ali pa obnavljanje starih institucij (n. pr. izvršitev volitev za skupščino) in da potem prepusti mesto drugi, zakoniti vladi.

Ali je Nacionalni komitej taka začasna revolucionarna vlada? Pogled na razvoj političnih dogodkov, ki so privedli do ustanovitve Nacionalnega komiteja, nam bo dal odgovor na to vprašanje. Kako so se stvari razvijale?

Narodno-osvobodilna borba je že od začetka zahtevala svojo borbeno narodno oblast. Najboljša oblika zanjo so bili narodno-osvobodilni odbori. Izšli iz borbe, so postali kal prave narodne oblasti. Imeli so zato dva pogoja: izhajali so iz ljudstva in služili so borbi za pridobitev narodnih teženj. Da bi se organizirala narodna vlada, je bilo treba ustanoviti najprej centralno politično obče strankarsko enoto, v kateri bi se po eni strani stekale in v njej izražale vse narodne težnje in ki bi z druge strani povezala vse narodno-osvobodilne odbore in priredila njihovo delo. Ta osrednja politična enota je AVNOJ. Njegovo osnovanje nov. 1942 je pomenilo začetek širšega organiziranja narodne vlade v domovini.

Tekom leta, odkar je bil ustanovljen AVNOJ—od nov. 1942 do nov. 1943—so se razmere v osvobodilni borbi, kakor tudi politični položaj v domovini, znatno spremenili. Veliki uspehi narodno-osvobodilne vojske so izzvali ogromen razmah ljudskega upora v naših krajih, tako da je moglo biti osvobojenega dve tretjini ozemlja Jugoslavije. V tem času je že pripravljeni aparat demokratične narodne vlade omogočil, da so prišle do izraza težnje ogromne večine naroda Jugoslavije in da so se na podlagi teh teženj določili glavni cilji narodno-osvobodilne borbe. Z izvedbo svobodnih volitev na osvobojenem teritoriju in osnovanjem mnogoštevilnih narodno-osvobodilnih odborov v okupiranih krajih je mogoče, da narodi preko pokrajinskih antifašističnih odborov in vladnih odborov svobodno izrazijo svoje zahteve.

Kakšen je rezultat? Pokazalo se je, da so narodi odločeni, da se borijo za tako državno enoto, v kateri bi bili vsi narodi Jugoslavije enakopravni. Po splošni narodovi volji se stara Jugoslavija s svojo velikosrbsko neljudsko kliko, ki poleg drugih svojih grehov nosi sedaj še pečat izdajalstva, ne sme več obnoviti. Narodi odklanjajo vsako hegemonijo in vsak sistem nasilja. Zato obsojajo in ne priznajo vlade, ki v begunstvu predstavlja staro osovraženo Jugoslavijo.

Tako je poleg prvega in osnovnega cilja, očistiti domovino fašističnega okupatorja, narodno-osvobodilno gibanje moralo po volji naroda poudariti še en cilj: pripraviti in utemeljiti tako državno enoto, ki bo odgovarjala narodnim težnjam. V tem primeru, stvariti politične organe, ki bi dobili nalogo, da postavijo temelje državni enoti, kakršno si želi narod, a to je—demokratična federativna Jugoslavija.

Ta politični proces, ki se je razvijal v objemu narodno-osvobodilne borbe tekom tridesetih mesecev, in dovedel slednjič do osnovanja narodne vlade, nam jasno kaže, da Nacionalni komitej ni začasna revolucionarna vlada v smislu, kakor smo to razložili prej. Pa naj bo kakorkoli, priti moramo do zaključka, da je Nacionalni komitej popolnoma zakonita vlada, legalni predstavnik svobodno izražene volje ogromne večine vseh narodov Jugoslavije. Sploh pa danes nihče njegove zakonitosti ne izpodbija, izvzemši fašistično propagando in nekoliko beguncev v Kairu. To pomeni, da se Nacionalni komitej ne imenuje "začasna" vlada zaradi pomanjkanja legitimnosti. Zakaj pa se naziva tako?

Od drugega zborovanja AVNOJa smo v dobi nastajanja nove narodne vlade. Ta doba bo trajala, dokler bo trajala narodno-osvobodilna borba. Po zaključku te borbe, in po končni zmagi naroda nad zunanjim in notranjim sovražnikom, bo nastopila nova doba, ko bodo narodi Jugoslavije—že v organizirani državni enoti—stopili v novo, svobodno življenje. Ker so naloge, ki jih ima Nacionalni komitej, mišljene samo za čas nastajanja države, si zakonodajci in izvršni organ AVNOJa niti ni nadel vzdevka "vlada", temveč Nacionalni komitej osvobojenja Jugoslavije. S tem, da se imenuje "začasna narodna vlada", ni rečeno, da je začasen in da ga čez nekoliko časa ali po kakšnem posebnem dogodku ne bo več. Nacionalni komitej je "začasna vlada" zato, ker so njegove naloge mišljene za neko določeno dobo časa, toda po gibanju, na katerega se naslanja in po ciljih, za katere se bori, je trajna vlada.

Zaradi tega je treba naslov "začasna vlada" razumeti tako, da pomeni dve značilni lastnosti Nacionalnega komiteja v dobi nastajanja države: 1) je vojna vlada, organ narodno-osvobodilne borbe; 2) njegove sedanje funkcije so časovno omejene, za čas trajanja narodno-osvobodilne borbe. Torej vlada je začasna samo po svojih funkcijah danes, kakor tudi po imenu, ki ji je bilo dano, toda kot zakonita narodna vlada ne more imeti začasnega značaja. Če bi hoteli to izraziti na najpreprostejši način, bi rekli, da je Nacionalni komitej trajna narodna vlada, ki so ji poverjene časovno omejene naloge.

V političnem življenju obstoji logični razvoj in kontinuiteta. To kontinuiteto opažamo tudi v času naše narodno-osvobodilne borbe. Prešli smo skozi več stopenj te borbe in smo prišli v dobo, ki nas približuje postavljenemu cilju. Kakor je AVNOJ iz ene dobe do druge prešel iz občestranskarske enote v vrhovno zakonodajno in izvršno, tako bo v tej dobi prerastel Nacionalni komitej v trajno in najmočnejšo vlado. V vlado, ki bo z maršalom Titom na čelu, odločno in do konca branila interese naroda.—ZOJSA.

Pota v Berlin

Piše znani ruski pisatelj **Ilja Ehrenburg**, prestavil F. A. V.

Rdeča armada stoji na mejah Sovjetske unije. To je pred zoro nad Prago, Varšavo, Belgradom in Parizom.

Tisoč dni smo se borili v težkih naporih na življenje in smrt. Mi ne filozofiramo! Mi se ne udajamo sanjam ali visokodopečim deklaracijam. Mi ne gledamo na koledar in tudi ne čakamo lepega vremena.

Moskva se še dobro spominja tiste junijske nedelje, ko je bila skozi zvočnike naznanjena grozna novica. Nemci na pohodu, prepevajoč, žvižgajoč in pljuvajoč so prekoračili naše meje; pulijo šale in ure, jemljejo posodo in med. Streljajo naše otroke. Njihovi tanki mandrajo naša polja, njihove bombe zažigajo naša mesta. Kričijo na vsa grla: "Sedaj je konec Rusije . . ."

Tiste dneve so moskovske rakete in topovi odgovorili z drugačnim glasom. Šli smo skozi težke in grenke preizkušnje v polni meri. Toda Moskva je vzdržala. Rusija je vzdržala. Mi smo se borili v mrazu in dežju, v času, ko so bila pota neprehodljiva. Imeli smo malo tankov, toda branili smo svojo svobodo z ognjenimi steklenicami. Ko so Nemci dosegli Kavkaz, mi nismo obupali. In svet sedaj vidi, kdo zmaga—odločnost ali dvom, pogum ali potrpljenje.

Tisoč dni in tisoč noči, po mrzlih poljanah in skozi žgočo vročino so vodili boj vojaki Sovjetske unije. Tisoč dni in tisoč noči so delavci Rusije v vojnih industrijah kovali orožje. Tisoč dni in tisoč noči je Moskva delala brez odmora in s stisnjenimi zobmi.

Sedaj prihajajo dni poveličanja. Kje so zmagovalci Pariza? Kje pomeranski gojitelji živine, bavarski pridelovalci piva, ali frankfurtski izdelovalci klobas? Kje so cesarji iz Schweinfurta? Kje Napoleoni iz Swinemunda? Njihove kosti so raztresene po naši zemlji. Njihove umazane sanje so se razpršile v vetrove.

Prihod rdeče armade na rumunsko mejo je zapisal konec Hitlerjevi kampanji, ampak to je šele začetek pohoda rdeče armade. Rdeča armada ne pozna meja, njena meja je le zmaga. Vojna banditov je končana! Vojna pravice se pričenja. Sodniki se pomičejo proti zapadu in prezirani morilci otrok jim ne utečejo.

Rusija si je zapomnila vse. Nemčije ne obvarujejo gore, potoki in tudi super-totalitarni Frici ne. Mi se ne igramo z njimi! To ni ples. Razjarjena zavest nas žene proti zapadu.

Mi gremo naprej s prisego v srcu: **Nikdar več se to ne sme ponoviti.** Mi ne dopustimo, da Nemci pričnejo zopet z vojno leta 1965. Nismo mi začeli te vojne, toda končali jo bomo mi. In mi jo bomo končali tako, da jo oni nikdar več ne pričnejo. Sedaj korakamo proti njim in dosegli jih bomo. Mi izpulimo jezik kači. Mi bomo zdrobili njihovo pretepaško navado. Svet gleda z upanjem na rdečo armado, katera prinaša svobodo. Mi smo ponosni, ker se Poljaki, Čehoslovaki, Jugoslovani in Francozi borijo na sovjetski zemlji.

Sedaj prihaja čas, ko mora biti Hitler zdrobljen. Veliko potov drži v Berlin. Berlin se doseže z zapada. Saj je taka pot, le treba jo je podvzeti. Potovanje od Volge do Pruta ni bilo nikak izlet. Bilo je 15 mesecev borbe in zmaga za nas ni bila lahka.

Sedaj čas ne čaka. Spomlad je tukaj, čas za sejanje. Glejmo, da pride žetev od Moldavije do Normandije, žetev zmage!

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR

Izvršni odsek

VINCENT CAINKAR, gl. predsednik ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON TROJAR, gl. pomožni tajnik ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd. ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel. ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik glasila ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsedniki

MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik ..... Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik ..... 3587 W. 65th St., Cleveland 2, Ohio

Distriktni podpredsedniki

JOS. CULKAR, prvo okrožje ..... 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje ..... R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje ..... 7925 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje ..... 3970 Randall St., St. Louis 7, Mo.
URŠULA AMBROZICH, peto okrožje ..... 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šesto okrožje ..... 833 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odsek

MATH PETROVICH predsednik ..... 853 E. 151st St., Cleveland 10, Ohio
VINCENT CAINKAR ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL ..... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB ZUPAN ..... 1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
LONALD J. LOTRICH ..... 1937 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
RUDOLPH LISCH ..... 700 E. 260th St., Euclid 17, O.

Porotni odsek

ANTON SHULAR, predsednik ..... Box 27, Arma, Kansas
FRANK VRATARICH ..... 318 Tener St., Luzerne, Pa.
FRANK BARBIČ ..... 19611 Muskoka Ave., Cleveland 19, Ohio
ANDREW VIDRICH ..... 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK ..... 772 E. 185th Street, Cleveland 19, Ohio

Nadzorni odsek

FRANK ZAITZ, predsednik ..... 2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MILAN MEDVEŠEK ..... 15013 Upton Ave., Cleveland 10, Ohio
ANDREW GRUM ..... 17182 Snowden, Detroit 21, Mich.
JOHN OLIP ..... 231 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAJ ..... 23 Westclox Ave., Peru, Ill.

Glavni zdravnik

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ..... 2219 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

ZAMENJAJTE nerabljene priprave za vojne znamke

Poberite tiste zavržene in zanemarjene električne priprave na vašem domu—podajte se na pot k svojemu trgovcu električnih priprav. On vam z veseljem ZAMENJA vse za vojne znamke.

Kaj zato, če so polomljene? On jih najbrž vseeno vzame ter jih ponavadi popravi, če le mogoče.

ZAMENJAVA vaših nerabljenih električnih čashranilcev je prijateljsko delo. To da priliko, da si jih nabavijo oni, ki jih potrebujejo. Pomaga napolniti knjigo z vojnimi znamkami in tako pripomore vojnim potrebam.

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

PRIPOMBA: Commonwealth Edison Company ne kupuje rabljenih električnih priprav, da bi jih iznova prodajala, pač pa bo z veseljem pomagala trgovcem z električnimi pripravami v Chicagu pri tem programu zamenjevanja v vojnem času.

FOR VICTORY BUY

Eksplozije bomb v Haagu, Holandska, v teku zavezniškega bombardiranja mesta.

MIHAIL ARCIBAŠEV

SANIN

Poslovenil Stane Kraševec

(Nadaljevanje)

"No, pustiva, saj se ni zgodilo nič hudega!"

"Mislite?" je vprašala Lida in dobila moč v ironiji; gledala ga je nenavadno pazljivo.

"Seveda!" je odgovoril Zarudin in jo skušal vsekako posebno, razdražljivo nesramno objeti, česar moč je poznal.

Toda čutil je, da je ostala mrzla in njegove roke so onemogle.

"No, dosti je . . . kaj si se razsrdila, mačica moja!" je dejal nežno očitajoče.

"Pustite me . . . Jaz sem prišla . . . Pustite me vendar!"

Z besnim naporom se mu je Lida izvila iz rok.

Zarudina je fizično pogrelo, da je njegov izbruh strasti zastonj propadel.

"Hudič ve!" je mislil. "Če z njimi začneš!"

"Pa kaj je vendar s teboj?" je rekel razdražen. Rdeče lise so mu stopile na lice nad čeljustnicami.

Kakor da bi to vprašanje Lidi nekaj pojasnilo, si je hipoma z rokama zakrila obraz in popolnoma nepričakovano za Zarudina so se ji ulile solze. Jokala se je čisto tako, kot se jokajo ženske na kmetih: Obraz si je skrila v roki, telo ji je bilo sklonjeno naprej in ihtela je zategnjeno. Dolgi kosmi las so ji viseli po mokrem obrazu in postala je grda. Zarudin je bil v zadregi. Smehljaje se in boječ se jo s tem smehljanjem užaliti, ji je skušal potegniti roki z obraza, toda Lida jih je držala trdovratno vztrajno in kljubovalno ter se ves čas jokala.

"Ah, moj Bog!" je ušlo Zarudinu.

Zopet bi rad nanjo zavpil, jo potegnil za roko in rekel kaj surovega.

"Zakaj se pa prav za prav čmeriš? Spečala si se z mamo . . . Prava reč! Pa zakaj prav sedaj, kaj ti je vendar? Nehaj se vendar!" je cvileče zavpil in jo zgrabil za roko.

Lidina glava z mokrim obrazom in z razpuščenimi lasmi se je zganila od sunka; Lida je nenadoma umolknila, povesila roki, se sključila in ga z otroškim strahom gledala od spodaj gor. Hipoma ji je zablisnila v glavi blazna misel, da jo zdaj vsakdo lahko tepe. Toda Zarudin je znova oslabel in dejal priliznjeno in negotovo:

"Lidočka . . . zadosti je! Sama si kriva . . . Čemu ti-le prizori . . . Ti si veliko izgubila, pa zato je bilo veliko sreče . . . Nikdar ne bova pozabila teh . . ."

Lida se je zopet zajokala.

"Nehaj venda-ar!" je zakričal Zarudin.

Stopil je po sobi in si cefral brke nad tresočimi se ustnicami.

Bilo je tiho in za oknom so se tiho zibale drobne, zelene vejice, ki se jih je bil najbrž dotaknil kak ptič. Zarudin se je s težavo obvladal, stopil k Lidi in jo je previdno vzdignil. Ona se mu je pa takoj z ostrim sunkom iztrgala in ga pri tem tako udarila s komolcem po bradi, da so mu razločno zašlepetali zobje:

"Ah, hudič!" je zavpil Zarudin besen od bolečine, še bolj pa zato, ker je bilo njegovo šklepetanje z zobmi zelo nepričakovano in smešno.

Dasi Lida ni zapazila njegovega šklepetanja, je vendar instinktivno čutila, da je Zarudin smešen in je to izrabila z žensko krutostjo.

"Takšni izrazi!" ga je oponašala.

"To pa vendar vsakega privede iz sebe!" je odvrnil Zarudin z boječo nevoljo; "da bi končno vsaj zvedel, za kaj gre!"

"Vi pa ne veste?" je istotako ironično rekla Lida.

Nastopil je molk. Lida ga je kljubovalno gledala in obraz ji je žarel. Nenadoma je Zarudin začel postajati hitro in enakomerno bled, kakor da bi siv zastor pokril njegov obraz.

"Torej kaj bo? . . . Kaj pa molčite? Govorite vendar kaj, tolažite!" je govorila Lida in glas ji je prešel v histeričen krik, ki je njo samo prestrašil.

"Jaz . . ." je izrpegovoril Zarudin in spodnja ustnica se mu je stresla.

"Da, nihče drug! Žal da prav vi!" je skoro zavpila Lida, ki so jo dušile solze obupa in zlobe.

Bilo je, kakor da bi z njega in z nje zdrsnil nekakšen pokrov elegance, lepote, mehkobe, pod njim je pa vedno jasneje in jasneje prihajala na dan divja, spačena zver.

Cela vrsta misli je hitro kot strela zablisnila v Zarudinovi glavi, kot da bi zletela tja troha urnih miši. Prva je bila ta, naj nemudoma konča z Lido vse in ji da denar, da bi si napravila umetni splav in končala s celo zgodbo. Čeprav je smatral, da je zanj to najbolje, vendar ni rekel tega Lidi.

"Res nisem pričakoval . . ." je zamrmral.

"Nisem pričakoval!" je divje kriknila Lida. "Kako ste se pa predrznili, da niste tega pričakovali?"

"Lida . . . saj vendar nisem nič . . ." je dejal Zarudin; bal se je tega, kar je hotel reči in je vedel, da bo moral reči.

Lida ga je razumela tudi brez besed. Vsa groza obupa ji je spačila lepi obraz. Roki sta ji omahnili in onemogla se je usedla na posteljo.

"Kaj naj torej storim," je govorila nenavadno zamišljena, kot da bi sama pri sebi. "Ali se naj utopim ali kaj?"

"N-no, čemu pa tako . . ."

"Pa veste, Viktor Sergejevič . . ." mu je hipoma presunljivo in pazljivo pogledala Lida v oči in počasi dejala: "vi končno še ne bi imeli nič proti temu, da bi se utopila!"

V njenih očeh in v drhtenju njenih lepih usten je pa bilo nekaj tako žalostnega in nenavadnega, da je Zarudin nehote pogledal stran.

Lida je vstala. Hipoma jo je bilo strah in gnusilo se ji je, da je sploh mogla misliti nanj kot na odrešenika in na to, da bi za vedno živela ž njim. Rada bi mu bogve zakaj stresla z roko, izrazila mu svoje zaničevanje in se maščevala za ponižanje, toda čutila je, da se bo zajokala in še bolj ponižala, če izpregovori. Ponos, zadnji ostanek prejšnje lepe in močne Lide, jo je zadržal in namesto tega je rekla stisnjeno, a jasno in izrazito ter nepričakovano zase in za Zarudina:

"Živina!"

Nato je skočila k vratom; pri tem se je pa zataknila s čipkami na rokavu ob kljuko in si jih raztrgala.

Kri je udarila Zarudinu v glavo. Če bi rekla "zanikrnež" ali "ničvrednež", bi to še čisto mirno prenesel, toda beseda "živina" je bila tako grda in je tako nasprotovala temu, kar si je Zarudin mislil o sebi, da je postal zmešan. Celo belina njegovih lepih, izbočenih oči je zardela. V zmedi se je nasmehnil, skomignil z rameni, zapel bluzo in jo zopet odpel in čutil se je resnično nesrečnega.

Toda obenem je vzklila nekje v njegovi notranjosti zavest svobode in veselja, da je tako ali tako vse končano. Boječa misel mu je šepnila, da taka ženska kot je Lida nikdar več ne pride. Za hip je postal nejevoljen, da je tako lepa in elegantna ljubica izgubljena, potem je pa zamahnil z roko.

"Pa naj jo vrag vzame . . . saj jih je dosti!"

(Se nadaljuje.)

PRACTICING FOR THE REAL THING

A RUGGED CLIFF along the coast of England is used as a practice area by a unit of American medical corpsmen undergoing intensive training for the invasion of Europe. To add realism, a "battle casualty" is hauled up the steep, rocky slope. U. S. Signal Corps photo.

Kjer se pota ločijo

Jack London

3.

Bila je popolnoma mirna. Kakor da bi se slučajno okrenila, je spremenila svojo lego. Naslonila je komolec na kože, se uprla nanj in razgrnila preko svojo parko. Tako je bil docela skrit. Potem pa se je sklonila, ne da bi vzbudila kakega suma, da je lahko dihal med njeno roko in njenimi prsi. Če je sklonila glavo, je lahko položila usta na njegovo uho.

"Če moreš, pobegni!" ji je zašepetal. "Pojdi iz šatora in preko snega do brez, ki stoje tam, kjer napravi potok ovinek. Tam boš našla moje sani in moje pse. Danes ponoči bova odpotovala k Yukonu. Ker bova morala potovati zelo hitro, zgrabi vse pse, ki se ti bodo približali, za tilnik in jih zavleči k sanem. K brezam, ki stoje ob ovinku potoka."

Sipsu je žanikala z glavo, njene oči pa so zažarele od ponosa, da ji je ta mož tako zelo naklonjen. Vse žene njenega plemena pa so bile vzgojene k slepi pokorščini. Ko je ponovil Hitchcock svoj "pojdi!" zelo zapovedujoče, je vedel, da bo šla, četudi se ni genila.

"Ne skrbi za pasjo vprego," je pristavil, ko se je pripravljal na odhod. "Jaz bom čakal. Ne zamudi niti trenutka! Dan vedno prepodi noč in ne čaka na človeško razsodnost."

Ko si je pol ure pozneje ogreval noge in roke poleg svojih sani, jo je zagledal. Vlekla je s seboj dva psa, ki sta se močno upirala. Ko se je približala, so postali njegovi psi nemirni, pa jih je z bičjim ročajem kmalu ukrotil. Ker se je približal taboru v smeri vetra, se je bal, da ga ne bi izdal pasji lajež.

"Priveži jih," ji je ukazal, ko je vpregala drugega psa. "Moji psi bodo vodili."

Ko je to napravila, so se domači psi vrgli nad tuje. Nastal je strahovit kraval, četudi jih je Hitchcock skušal s puškinim kopitom pomiriti.

"No, sedaj bova dobila psov na pribitek," je dejal osorno in je pograbil za sekiro. "Vpreži vse, kar ti jih bom zmetal in pazi na vprego!"

Stopil je korak naprej in se je postvail med dva borovca. Pasji lajež v taboru je presekal nočno tišino. Pripravil se je, da jih prestreže. Temna točka, postajoča vedno večja, se je približevala po snegu in točka se je spreminjala v vedno bolj jasne obrise. Bil je pes-vodnik vsega krdela in bližal se je v velikih skokih. Na volčji način je dejal znamenja svoji čredi. Hitchcock je stal v senci. Ko se mu je pes približal, ga je zgrabil v skoku za sprednje noge in ga podrl na tla. Potem ga je udaril za uho, da ga je omotil in ga vrgel Sipsi. Sipsu mu je hitro pripasala vprego, Hitchcock pa se je postavil zopet na prežo med oba drevesa. Tedaj se je zagnalo mimo njega vse krdelo. Sipsu je naglo delala. Ko je bila gotova, je skočil naprej, zgrabil in omamil še enega psa ter ga ji vrgel. To je ponovil še trikrat. Ko je bilo vpreženih že deset renčečih psov, je zaklical: "Dovolj!"

V tem trenutku pa se je skušal mlad Indijanec pretolči skozi pasje krdelo. Udarjal je na levo in na desno. Hitchcock pa ga je podrl s puškinim kopitom na tla. Čarovnik, ki je zelo hitro tekel, je videl, kako je padel.

Tedaj je Hitchcock zaklical Sipsi, da naj požene. Z vreščečim glasom je kriknila: "Čuk!" Podivjane živali so zdirjale in prav s težavo se je obdržala na saneh, ki so se silno zaletavale na vse strani. Višje sile pa gotovo niso bile naklonjene čarovniku, kajti baš v tem trenutku se je zaletel prvi pes v njegove krplje, ostali psi so ga podrli na tla in sani so zletele preko njega. Pa se je hitro pobral in bilo bi vse drugače, če se ne bi v tem otrenutku Sipsu okrenila in ga ne udarila z dolgim pasjim bičem po čelu. Kar zabliščalo se mu je. Hitchcock, ki je tekel za Sipsu, je zadel ob čarovnika, ki se je majal sredi steze. Od bolečin se je zvijal. No in zgodilo se je, da je postal ta primitivni čarovnik bolj pameten, ko je okusil pesti in moč belega moža. Seveda pa je zaradi tega v poglavarjevem šatoru kuhal silno jezo na vse bele može.

* * *

"Vstanite! Lenuhi! Vstanite! Še predno se obujete, bo zajtrk gotov." David Wertz je vrgel raz sebe medvedovo kožo, vsedel se je in zazehal.

Hawes se je pretegnil in je opazil, da si je nategnil kito v roki. Drgnil jo je. "Bog ve, kje je spal to noč Hitchcock?" je menil in stegnil roko po mokasinih. Bili so trdi. Previdno je šel v nogavicah k ognju, da jih omehča. "Prava sreča za nas, da smo se ga znebili," je dejal, "čeprav je bil silen delavec!"

"Da, bil je preobjesten. To je tisto! Je pa tudi to s Sipso hudičeva zadeva. Mislite, da mu je kaj zanjo?"

"Ne verjamem. Samo zaradi principa! Zadeva se mu ni zdela pravična, seveda, saj tudi ni bila—pa je storil to. To pa še ni nikak vzrok, da bi se mi vmešavali v stvar. Saj nismo neumni, da bi se zaradi tega tako kmalu dali izgnati čez razvodje."

"Princip je princip, vse, kar je prav; če pa potuješ na Alasko, ga moraš pustiti doma. Kaj ne?" Wertz je stopil k tovarišu in oba sta se trudila, da bi napravila mokasine voljne.

"Ali mislite, da bi bilo prav, če bi se mi vmešavali v to stvar?"

Sigmund je zmajal z glavo. Bil je zelo zaposlen. V ponvi za kavo se je nabirala čokoladasta pena in slanino je bilo treba obrniti. Mislil je tudi na mlado dekle in na vesele oči, sinje kakor poletno solnce in si je tiho prepeval.

Njegovi tovariši so se smehljali in so molčali. Čeprav je bila ura že sedem proč, je bilo zelo temno. Severna svetloba je splahnela z neba in tabor je bil kakor svetla oaza v globoki temi. In v tej svetlobi so se ostro in jasno izražale sence treh postav. Ker je bila tišina premučna, je pričel peti Sigmund zadnji verz stare pesmi:

"Čez leto in dan, ko bo grozdje zorelo . . ."

Tedaj je ostra salva iz pušk pretrgala nočno tišino. Hawes je zavzdihnil, se silovito pognal kvišku in se sesedel. Wertz je padel na komolce in glava mu je omahnila. V grlu mu je hropelo in temen vrelec se mu je vlil iz ust. Sigmund-zlatolasi pa je dvignil roke in padel z obrazom v ogenj in pesem mu je zamrla v grlu.

* * *

Čarovnik je imel zateklo oko in bil je slabe volje, zakaj s poglavarjem sta se sprla za Wertzovo puško. Dobil je več boba, kakor mu ga je pripadalo, pa si je še medvedjevo kožo prilastil. Rod je ugovarjal. Poskušal je pobiti Sigmundovega psa, tistega, ki mu ga je podarila dekle—pes je zbežal, čarovnik pa se je zvrnil v jamo in si pri padcu spahnil roko. Ko so tabor temeljito izropali, so se vrnili k svojim šatorom in med ženami je zavladalo veliko veselje. Poleg tega pa se je priteplo preko juž-

nega razvodja krdelo jelenov, ki so postali plen lovcev. Tako je pridobil čarovnik še več časti in Indijanci so si skrivnostno šepetali, češ, da se posvetuje z bogovi.

Ko pa so odšli, se je priplazil volčjak v zapuščeni tabor in je vso noč in ves dan objokoval mrtvega gospodarja. Potem ga je zmanjkalo. Čez nekaj let so opazili indijanski lovci, da se je volčje pleme izpremenilo. Imelo je sedaj močno in izrazito barvo dlake, kakršne še niso opazili na nobenem volku.

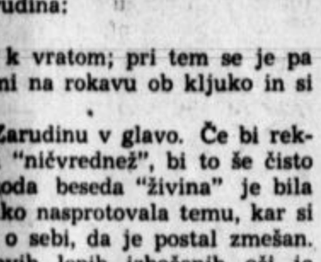

WHERE THE FUEL GOES

A PURSUIT PLANE, at a cruising speed of 200 m.p.h. requires one gallon of gasoline for every four miles of flight.

KUHARSKA KNJIGA:

Recipes of All Nations

RECEPTI VSEH NARODOV

NOVA IZDAJA STANE SEDAJ $2.50

Knjiga je trdo vezana in ima 821 strani

Recepti so napisani v angleškem jeziku: ponekod pa so tudi v jeziku naroda, ki mu je kaka jed posebno v navadi.

Ta knjiga je nekaj posebnega za one, ki se zanimajo za kuhanje in se hočejo v njem čimbolj izvežbati in izpopolniti.

Naročite pri

KNJIGARNI SLOVENIC PUBLISHING CO.

216 West 18th Street New York 11, N. Y.

TRINERJEVO GRENKO VINO Z VITAMINOM B-1 zdravilo za pomladanske mesece

Ljudje se vse križem pritožujejo dandanes. In zakaj? Ker ne napravijo ničesar za povečanje odporne sile. Vzemite Trinerjevo grenko vino z Vitaminom B-1 in vaša nerednost odide. Život z zapeko nima nobene odporne sile proti napadom bolezni. Trinerjevo grenko vino uživa že nad 57 let povest kot znana zanesljiva želodčnica in milo odvajalno sredstvo, ki pospešuje apetit in prebavo, odžene zapeko in druge nerednosti v zvezi s tem, kot glavobol, nemirno spanje in dražljaje. Ta okusna zmes deluje brez vsakega ščipanja. Rabite kot je predpisano na steklenici. Vaš lekarnar ga ima na prodaj, ampak ako bi nemogli dobiti Trinerjevega grenkega vina z Vitaminom B-1 v vaši soseščini, tedaj pišite na Joseph Triner Corporation, 1333 So. Ashland Ave., Chicago 8, Ill. —(Adv.)

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Razni mali oglasi

MOŠKE POTREBUJEMO ZA TISKARSKE PLATE INDUSTRIJO

Vlivarje voska v elektrotype oddelku.
Pribijalce plat
Operatorje za odtisk prufov
Zavijalce v odpošiljatelskem oddelku.

Moške, ki poznajo mesto, za določitev dovažanja s truki in raznašalce.
Dobra plača, stalno delo.
PONTIAC
812 W. Van Buren St.

ŽENSKE—za "mangle" in likarsko delo. Plača 50c do 60c začetnicam. Mickey's Linen & Towel Supply Co., 4501 W. Addison St.

"FOUNTAIN GIRL"—dobra plača, v lekarni na severni strani. Drugstore, 1148 Granville, cor. Broadway.

HIŠNIK, nič kurilnega kotla. Stalno 48-urno delo. Oglasite se po 2:00 P. M. Jewish People Institute, 3500 Douglas Blvd.

"PETS PIDGIN FEEDS"—HRANA

Predvojne vrste tekmujoča hrana, z maple grahom, vetch, flint koruza ali American #2 rumena koruza. Poljski grah, $15.00 sto funtov. Plačate in odnesete.

Albert Angel Jr. Co.
5814 So. Western Ave.
HEMLOCK 9845

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih . . . . . .

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. . . . Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
. . . . Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue - - Chicago 23, Illinois

TEL. ROCKWELL 4804

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim le prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Chicago in okolico je	$7.50
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.30
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50
Za Evropo je		$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $ _____

1. Ime _____ Čl. društva št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. _____ Čl. društva št. _____
3. _____ Čl. društva št. _____
4. _____ Čl. društva št. _____
5. _____ Čl. društva št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐